DTU Bibliotek

Denne fil er downloadet fra

Danmarks Tekniske Kulturarv

www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

DTU Bibliotek Danmarks Tekniske Universitet | Anker Engelunds Vej 1 2800 Kgs. Lyngby | Tlf. 45 25 72 50 | bibliotek@dtu.dk www.bibliotek.dtu.dk

KJØBENHAVNS HAANDVÆRKERSKOLES JUBILÆUMSSKRIFT.

#6 (071 2)

6 (0712)

X

INDUSTRIFORENINGEN
BIBLIOTEK

6 (0712)

E. Ratti

KJØBENHAVNS HAANDVÆRKERSKOLES

JUBILÆUMSSKRIFT.

ALLERUNDERDANIGST TILEGNET

HS. MAJESTÆT

KONG KRISTIAN DEN NIENDE

VED

SKOLENS STIFTER OG FORSTANDER.

KJØBENHAVN.

1884.

10. October 1859—84.

INDUSTRIFORSK. INGEN
13. APR. 1928
BIBLIOTEK
3690.

Deres Majestæt!

Som Indledning til dette Jubilæumskrift tillader jeg mig allerunderdanigst at forudskikke nogle historiske Bemærkninger om Haandværkerskoler i Almindelighed forinden jeg gaaer over til at fremhæve den Virksomhed, som den kjøbenhavnske Haandværkerskole nu har udfoldet i de forløbne 25 Aar.

I en af Dr. Martin Luther i Aaret 1528 udgiven Kirke- og Skoleanordning findes vedtaget, at Ungdommen, efterat have forladt den almindelige Skole fremdeles skal nyde Undervisning i Fortsættelsesskoler. Undervisningen i disse Skoler indskrænkede sig i Begyndelsen til Religionen, men blev dog snart udvidet, idet Læsning og Skrivning ogsaa blev optaget som Undervisningsfag. Denne Undervisning meddeltes udelukkende om Søndagen, og saaledes opstode Søndagsskoler. Under Frederik den anden af Preussen modtoge disse Søndagskoler en yderligere Udvidelse, og til dette Øiemed udkom i Aaret 1773 en Skoleforordning i hvilken disse Skoler særlig omhandles. Denne Udvidelse af Søndagsskolerne blev den egenlige Aarsag til Oprettelsen af Haandværkerskoler, hvis Undervisning ogsaa i Begyndelsen indskrænkedes til Søndagen og i hvilken der fortrinsvis meddeltes Undervisning i Tegning, Mathematik og Sprog, men Erfaringen lærte snart, at Søndagen alene var utilstrækkelig til at fremkalde et

fyldigere Resultat og saaledes blev Undervisningen udvidet til Søgnedagene. Spørgsmaalet om disse Skolers Nytte begyndte nu ogsaa at gjøre sig gjældende i andre Lande, og navnlig var dette Tilfældet i Frankrig og i England, hvor man i Begyndelsen af dette Aarhundrede tog kraftig fat paa Sagen. Dette gav Stødet til, at man atter i Tydskland udvidede de bestaaende Skoler og anlagte nye. Statsraad Beuth oprettede 1821 i Berlin et Institut for Haandværkere og anlagde tillige flere Provinsialskoler; denne Mand indlagde sig iøvrigt store Fortjenester ved at virke for Preussens Industri og ved at begunstige Handels- og Næringsfrihed. I Aaret 1823 anlagdes en teknisk Skole i Nürnberg med Hovedfag i Tegning og Mathematik. Amtsforvalter Preusker i Grossenhain i Sachsen oprettede en Skole i Aaret 1830, dette var ikke alene en Søndagsskole, i hvilken Hovedfagene vare Skrivning og Regning, men ogsaa en Aftenskole i hvilken der flere Aftener om Ugen meddeltes Undervisning i Arithmetik, Geometri, Tegning, Modellering, Stiløvelser og Sang, og hertil knyttede sig Foredrag i Fysik, Kemi, Historie og Sundhedslære. Preuskers Virksomhed i den her angivne Retning bidrog til, at der i mange af Sachsens og andre Landes Stæder organiseredes lignende Skoler, navnlig blev dette Tilfældet i Württemberg, og som et interessant Exempel kan her anføres, at dette lille Land allerede i Aatet 1872 talte 155 Haandværkerskoler med 10,000 Elever og 550 Lærere. Af større Betydning blev det nu, at Haandværkerskolerne ved Lov bleve indførte i et større Antal Stater, blandt hvilke kan fremhæves Østrig, Baiern, Württemberg, Sachsen, og Sveits, og at Skolelærerne mod en Godtgjørelse forpligtedes til at lede og meddele den fornødne Undervisning. Andre Steder bleve disse Skoler vel begunstigede af Regjeringerne, men deres Oprettelse var og blev dog en frivillig Sag. I længere Tid stod der næsten en Kamp mellem Syd-Tydskland og Nord-Tydskland angaaende disse Skoler; thi medens de florerede i de sydligste Stater og udøvede en særdeles gavnlig Indflydelse paa de unge Haandværkeres sociale Stilling, blev deres Besøg i Nordtydskland vanskeliggjort gjennem de Geistlige og Læremestrene. De Geistlige ansaa Søndagskolen for en Vanhel-

ligelse af Søndagen, Mestrene modsatte sig Aftenskoler om Hverdagene, fordi de ikke i Forretningen vilde undvære deres Lærlinge, og saaledes blev der lagt mange Hindringer og Vanskeligheder i Vejen for den arbejdende Ungdoms aandelige og tekniske Uddannelse. Tidsaanden har dog forlængst bekæmpet disse Fordomme og allerede i Aaret 1864 havde Preusen 445 Haandværkerskoler med over 30,000 Elever. Lige overfor et saa stort Lands Haandværkerstand have disse Skoler selvfølgelig havt en stor Betydning, og de have væsenlig bidraget til, at den unge tydske Haandværker staar paa et saa gunstigt Dannelsestrin, som han nu gjør. Fæste vi nu Blikket paa vort eget Land og undersøge i korte Træk, hvad der fortrinsvis i Danmarks Hovedstad er gjort for den unge Haandværkers theoretiske Uddannelse, da se vi, at der her i Hovedstaden allerede i Aaret 1800 findes et Indstitut for Haandværkerlærlinge, oprettet af Pastor Massmann som Søndagsskole, i hvilken der meddeles Undervisning i Dansk, Tydsk, Skrivning, Regning, Mathematik, Historie og Tegning. Undervisningen i denne Skole gives frit, og ihvorvel kun Søndagen anvendes dertil, har Skolen unægtelig bidraget meget til den unge Haandværkers theoretiske Dannelse. I Aaret 1807 oprettedes et Institut for Metalarbeidere af Stadshauptmand Conrad, hvilket Institut senere blev forbundet med det af Krigsraad Lassenius Kramp i Aaret 1843 oprettede tekniske Institut, til hvilket ogsaa Kunstacademiets Elementarklasser i Aaret 1859 bleve knyttede. Det tekniske Institut bærer Prisen for den danske Haandværkers fyldigere Uddannelse. Undervisningsfagene vare Tegning, Skrivning, Regning, Regnskabsførelse, Mathematik, Fysik, Mekanik, Landmaaling og Nivellering, Fundering og Jordarbeider, Modellering, Gravering, Ciselering, Drivning, Optrykning, Dreining i Træ og Metal.

Skolens Stifter satte sig ved Oprettelsen af dette Institut et varigt Minde blandt den danske Haandværkerstand, thi hans Virksomhed omfattede ikke alene Hovedstaden, men ogsaa de Provinsbyer, i hvilke Haandværkerskoler vare oprettede. I Aaret 1859 fremkom nærværende Skrifts Forfatter med en Plan til en Haandværkerskole for Hovedstaden. Denne Plan gik ud paa at give

dels Lærlinge, dels unge Mestre og Svende en Uddannelse i de Fag, der kunde komme dem til Nytte i deres Livsstillinger og forøge deres almindelige Dannelse under den Næringsfrihed som Landet gik imøde. Efter at Planen var gjennemset af Professor Hetsch samt flere af Stadens Laugsoldermænd begyndte Skolen sin Virksomhed den 10de Oktober 1859. Undervisningen for unge Mestre og Svende omfattede Modersmaalet, Tydsk, Engelsk, Fransk, Mathematik, Geografi, Regning, Skrivning, Bogføring, Vexelret, Correspondance samt nyttige Foredrag. Lærlingenes Undervisning omfattede foruden Sprog, Geografi, Geometri, Regning, Ret- og Skjønskrivning og senere blev ogsaa Tegning indført. Professor Hetsch omfattede i det Hele taget den danske Haandværkerstand med megen Varme, og hvor det galdt om at fremme Standens theoretiske Udvikling, der stod han aldrig tilbage; navnlig var det ved hans Bestræbelser, at der fra Kunstacademiet udgik en Indflydelse paa Haandværket, som har været af stor Betydning for dette. I Aaret 1868 aabnedes en ny Haandværkerskole efter forudgaaet Indbydelse fra flere af Hovedstadens større Haandværksmestre og Fabrikanter, men denne Skole gik senere over til det tekniske Selskabs Skole, hvilken Skole dannedes i Aaret 1876, ved en Sammensmeltning af det tekniske Institut og den ny Haandværkerskole, ogsaa Kunstacademiets Elementarskoler og Institutet for Metalarbeidere blev henlagt under Selskabets Skole. Det tekniske Selskabs Skole staar nu som en Mønsterskole for hele Landet, dens Formaal er gjennem Aften- og Dagklasser at give Undervisning i de Kundskaber og Færdigheder, som kunne komme Haandværkere og Industridrivende til Nytte i deres Fag. Der gives altsaa i Hovedstaden tre Skoler: de Massmanske Søndagsskoler, det tekniske Selskabs Skole, den kjøbenhavnske Haandværkerskole, som alle efter fremadskridende Undervisningsplaner byder den unge Haandværker Aandsdannelse og og tekniske Færdigheder. Elevantallet i disse Skoler kan aarlig anslaaes til 2500, af hvilket 1000 nyde fri Undervisning. Glædeligt er det, at jo mere der her i Landet virkes for den unge Haandværkers Undervisning, desto mere vækkes hans Sans for Dannelse,

og man kan saaledes frit paastaa, at den danske Haandværker hverken i Henseende til Intellingens eller Dygtighed i sit Fag staar tilbage for de større Staters Haandværkere.

Deres Majestæt.

Som allerede berørt i ovennævnte historiske Fremstilling begyndte den kjøbenhavnske Haandværkerskole sin Virksomhed den 10de October 1859, Forinden afgav Professor Hetsch ved Kunstacademiet følgende Erklæring, dateret Charlottenborg den 10de Sepbr. 1859.

»Ved mit mangeaarige Forhold til Haandværksstanden har »jeg ofte havt Leilighed til at overbevise mig om det lave »Standpunkt, hvorpaa en stor Deel af Lærlingene og Sven»dene befinde sig med Hensyn til deres almindelige Skole»kundskaber og øvrige Dannelse, idet mange af dem næppe »kunne skrive deres eget Navn, medens de samme unge »Mennesker udføre nogenledes tilfredsstillende de befalede »Prøver i Haandværksarbeide og de dertil hørende Tegnin»ger. Jeg har derfor i lang Tid og gjentagende Gange »forgjæves bestræbt mig for, at der maatte tilveiebringes Be»stemmelser fra høiere Steder, hvorved disse Savn kunne »blive afhjulpne. Da nu saadanne Bestemmelser ifølge Lov»givningen for Næringsfriheden i den nærmeste Fremtid »neppe kunne ventes, saa er en Læreanstalt som den af »Hr. Thorsøe paatænkte saa meget mere tidssvarende og »jeg har derfor med Fornøielse paataget mig det Hverv at »medvirke til, at denne Anstalt maatte kaldes tillive.

Hr. Etatsraad, Professor Holst sluttede sig dertil med følgende Udtalelse:

»Der er neppe Tvivl om, at en Læreanstalt, som den af »Hr. Thorsøe paatænkte, vil i en vid Kreds kunne stifte »overordenlig Nytte og væsenlig bidrage til at fremme Haand»værksstandens Dannelse. Den samme Anbefaling, som jeg

»igjennem Pressen har tildelt dette Foretagende, tillader jeg »mig derfor ogsaa at meddele det her«.

Ogsaa ved denne Leilighed viste det sig, at det danske Kongehus, hvis Veldædighed staaer som lysende Exempel for Folket gik i Spidsen ved at bevilge Skolen ikke ubetydelige Gaver til dens Oprettelse i Aaret 1859.

Deres Majestæt har ogsaa i Aaret 1864 allernaadigst bevilget Skolen en Gave til dens Udvidelse, og i Anledning deraf er det, at jeg allerunderdanigst vover at tilegne Deres Majestæt Skolens Jubilæumsskrift. Siden Aaret 1873 faaer Haandværkerskolen en større Betydning, da jeg i min Egenskab som Skolens Stifter og Forstander udsteder en offenlig Indbydelse til Oprettelsen af Fripladser for uformuende Lærlinge og derved opnaaer, at Skolen siden den Tid aarlig har kunnet byde omtrent 100 Elever fuldstændig fri Undervisning i alle Fag. Det overvejende Antal af disse Frielever have tilhørt Foreningen til Lærlinges Uddannelse i Haandværk og Industri.

Særlig maa Skolen bringe en Tak til Direktørerne for det Classenske Fideicommis og det Reiersenske Fond, Hs. Excellence Kultusministeren, Lensgreverne Holck-Hardenberg-Reventlov. C. A. Lerche-Lerchenborg, F. Dannemand, Lensbaron Zytphen-Adeler, Grevinde Bille-Brahe, Kammeherrerne v. Deurs og I. Nergaard, Hofjægermesterinde Bilsted, Etatsraadinde Tutein, Etatsraaderne L. P. Holmblad og H. A. Claussen, Legationsraad F. C. Bruun, Fabrikejerne E. Nobel, Chr. Drewsen, og I. G. Nyebølle for den pecuniaire Understøttelse, som i en Række af Aar med saa megen Beredvillighed er ydet af disse til den fri Undervisnings Vedligeholdelse for uformuende, flittige Haandværkslærlinge. En lignende Gavmildhed er ogsaa udvist af kjøbenhavnske Handelshuse og større Haandværksmestre.

Som alt i dette Skrift berørt virker Skolen i tre Retninger; dels som Friskole for Lærlinge, dels som Betalingsskole for unge Mestre og Svende. I Overensstemmelse hermed maatte det jo navnlig blive Skolens Hovedopgave under denr Næringsfrihed, som Landet gik imøde at virke hen til, at den unge Haandværker

ikke alene fik en fyldigere Uddannelse i de Fag, der nærmest tilhørte hans Livsstilling, men at der ogsaa ved Siden deraf gaves ham Leilighed til at blive undervist i Fag, der kunde have en vækkende Indflydelse paa hans Dannelse i Almindelighed. Til dette sidste Øiemed valgte Skolen at bibringe sine Elever en større Grad af Kundskab og Færdighed i de vigtige levende Sprog som de Kunskabsgrene, der baade i og for sig, uden Hensyn til nogen bestemt Livsstilling indtage en saa høj Plads blandt de almindelige Dannelsesmidler og tillige yde et fuldt saa stort praktisk Udbytte som nogen anden. Skolens Sprogundervisning gaaer derfor ogsaa ud paa igjennem en grundig gramatikalsk Dannelse at bibringe Eleverne en saadan Færdighed i disse, at de saavidt muligt kunne læse, tale og skrive dem. En saa vidt gaaende Sprogundervisning findes ikke i nogen anden her i Landet for Haandværkere oprettet Skole.

Det var ogsaa indlysende, at Næringsfriheden snart vilde medføre, at Haandværkeren maatte optræde som Handelsmand, forsaavidt han ikke vilde gaa under i Concurrencens Malstrøm, og i Overensstemmelse hermed maatte det endvidere blive en af Skolens Hovedopgaver at meddele den unge Haandværker en omfattende og fuldstændig Undervisning i Regnskabsførelse og at knytte dertil Foredrag i Vexelret og Handelsret, tilligemed en Fremstilling af de i Forretningslivet forekommende vigtigste Contractsforhold og de for samme gjældende Retsregler. Heller ikke en saa udstrakt Undervisning i Regnskabsførelsen haves i nogen anden Haandværkerskole her i Landet.

Om Skolens Undervisningsplan i sin Helhed har Hr. Krigsraad Lassenius Kramp, i sin Tid Inspektør ved det tekniske Institut heri Staden udtalt sig saaledes:

»Skolens Forstander har forelagt mig den Plan, hvorefter »Undervisningen ledes i den siden 1859 bestaaende kjøben»havnske Haandværkerskole, hvilken Plan jeg i Eet og Alt »finder vel anlagt og hensigtsmæssig for at kunne bibringe »de Unge, der vie sig til industriel Gjerning, den Dannelse, der »er dem lige nødvendig for deres fremtidige Stillinger som

»Næringsdrivende og Statsborgere. Min mangeaarige Virken »for og med Haandværkerstanden og den derved erhvervede »nøje Kjendskab til dens enkelte Individer hele Landet over, har »overbevist mig om, at der saavel i Hovedstaden som i Kjøb- »stæderne er meget at udrette og oprette for den almindelige »Dannelses Udbredelse, og jeg giver derfor gjerne denne Skoles »Forstander min varmeste Anbefaling til Opnaaelsen af den »pecuniaire Bistand, som er nødvendig til Sagens Fremme og »uden hvilken selv Dygtighed og god Villie kun vil være »istand til at fremkalde en meget indskrænket Virksomhed«.

At optage et stort Antal Elever for en kort Undervisningstid har ikke været Haandværkerskolens Opgave, derimod har det været Skolens Formaal at optage et begrændset Antal Elever, og at meddele disse en saa grundig og fyldig Uddannelse som muligt. I Overensstemmelse hermed har den uddannet 2300 unge Haandværkere i alle de Fag, der kunne komme dem til Nytte i deres Livstillinger og forøge deres almindelige Dannelse. Formanden for Lærlingeforeningen Hr. Kapitain, Hof-Møbelfabrikant Larsen og Formanden for samme Forenings Repræsentantskab Hr. Bogtrykkerieier Olsen har om denne Undervisning udtalt sig saaledes:

»Kjøbenhavns Haandværkerskole har i længere Tid til- »staaet et betydeligere Antal Lærlinge, som høre under For- »eningen til Lærlinges Uddannelse i Haandværk og Industri, »en fuldstændig fri Undervisning. Vi have været tilstede »ved en Examen, som Skolen afholdt over en Del af disse »Elever, og det er os kjært herved at kunne attestere, at »baade deres skriftlige og mundtlige Præstationer tilfredsstil- »lede os særdeles. Vi finde saaledes Anledning til at anbe- »fale Haandværkerskolens Virksomhed til vore Medborgeres »Paaagtelse, Velvillie og bedst mulige Understøttelse.

Hertil sluttede Inspektøren for de forenede Kirkeskoler, Hr. Cand. theol: Vohnsen sig med følgende Udtalelse:

»Det har været til stor Velsignelse for mange unge Men- »nesker, der ere udgaaede fra den af mig styrede Skole, »at de efter Confirmationen have erholdt fri Undervisning

»i den af kongl. Translatør Thorsøe bestyrede Haandværker-»skole, og derved opnaaet en fortsat, særdeles god og »grundig Uddannelse, der har været dem til stor Gavn i »deres forskjellige Livsstillinger; jeg kan saaledes i Et og Alt »tiltræde ovenstaaende Udtalelser«.

Deres Majestæt!

I det forestaaende har jeg givet en tro Fremstilling af Skolens Formaal og Virksomhed, og jeg vover nu allerunderdanigst at bede deres Majestæt om, allernaadigst at ville modtage dette Skrift til Erindring om Skolens 25 aarige Bestaaen. Besjælet af Uegennyttighed vil jeg deri sé den største Anerkjendelse for hvad jeg i et Fjerdedelsaarhundrede har søgt at bidrage til Standens Dannelse og Vækkelse.

Kjøbenhavns Haandværkerskole, *Frederiksborggade Nr. 34,*

den 10. October 1884.

Allerunderdanigst

C. Fredr. C. Thorsøe,
Kgl. Translateur, Handelsacademiebestyrer
Skolens Stifter og Forstander.

INDUSTRIFORENINGENS
BIBLIOTEK